

leletmentés a PMMI a területen. A feltárás során előkerültek a barokk kori, az 1782. évi türelmi rendelet után épült, viszonylag nagy méretű, É–D-i irányú templom maradványai. Ezt a második világháború során keletkezett sérülései miatt bontották le 1948-ban. A barokk korban, a 18. század előtt, egy kisebb, K–Ny-i irányítású épület szolgált egyházzal a helyieknek, melynek hajója a barokk templom belsejében található.

Feltehetően állt a régi hajó a barokk egyház építéskor. A középkori templom hajójának alapfalait csak nagyjából a korabeli járószintig, míg a szentélyét jóval alaposabban lebontották a 18. század végén. A középkori templom alaprajza és az ásatási megfigyelések alapján az Árpád-kor végére, utolsó századára keltezhető. Több feltárt sír helyzete és leletanyaga arra mutat, hogy ennél korábban is létezett itt temető, és így bizonyosan volt egy ehhez tartozó korábbi egyház is, de ennek nyomait nem sikerült meglelni. A gyülekezeti ház tervezett helyén 270 – nagyrészt a későbbi temetkezések által bolygatott – sír került feltárássra, melyek közül a legkorábbi 1200 tájára, a legkésőbbi 1800 körülre datálható. Az É–D-i irányú barokk templom részben ráépült a korábbi, szisztematikusan elbontott középkori, K–Ny-i tengelyű templom helyére. Ezt valószínűleg a barokk templom építése előtt bontották el az alapozásával együtt, valószínűleg a településen igen nagy kincsnek számító mészke építőanyagért. Ezen épület hajójából kb. 5 m esett a feltárási területre. A hajó É-i oldalán egy igen kicsiny oldalkápolna került elő, mely falait csupán a korabeli járószintig bontották el. Feltehetően ez a kis – a katolikus időszakból megörökölt – kápolna állt a barokk templom építése idején. Feltételezések szerint, talán az Úr asztala és a prédikátor számára nyújthatott védelmet. A barokk templom befejezése után már nem látták értelmét az alapos bontásnak, az alapozás teljes kitermelésének. A középkori hajóhoz csatlakozó szentély alapozási árkat is sikerült megfigyelni, feltárni. A szentély, az árok alapján, először félkörösnek tűnt, de a gondosabb kutatás nyomán kiderült, hogy a nyolcszög három oldalával záródó (támpillérek nélküli) egyházzal van szó. Ez alapján a „középkori” templom szentélyének kora gótikus forma szerinti építése a 13. század második felére, esetleg a 14. század elejére tehető. A temető sírjainak nagy része melléklet nélküli volt, de kb. 10 sírből, a csontokon és a koporsószögeken kívül, egyéb tárgyak, az egykori viselet elemei is előkerültek. A legrégebbre keltezhető leletünk egy ezüst S-végű hajkarika, mely a 11–12. századra datálható. Ez a lelet azt bizonyítja, hogy már a kora gótikus egyház felépülte előtt temetkeztek lelőhelyünkön. Így biztosra vehető, hogy az általunk ismert kora gótikus templom készítése előtt is létezett itt a közelben egy korai egyház az Árpád-kor első felében. Ennek nyomai nem kerültek elő. Lehetséges, hogy fából vagy földből készült sekély alapozással, s így a későbbi építkezések és temetkezések teljesen eltüntették a nyomait. A sírok mellett 14 középkori és újkori objektum is feltárássra került. Köszönettel tartozom Rácz Miklós régész-építész barátomnak az eredmények értelmezésében nyújtott segítségéért.

BATIZI ZOLTÁN

222. Szigetújfalu, Ház-földi-dűlő I. (KÖH 82025) (Pest megye) B

A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága 2012. február és március hónapokban terepbejárásokat folytatott Szigetújfalu ha-

tárában, a településrendezési terv régészeti munkafeladatának elkészítéséhez. Korábbi adattári és irodalmi adataink alapján 4 lelőhelyet ismertünk a település határából. Jelen terepbejárásunk során valamennyit felkerestük, de a rossz látási viszonyok (növényzet) miatt egyikről sem tudunk újabb információkat gyűjteni. A terepbejárások során további 21, eddig ismeretlen lelőhelyet sikerült felderítenünk, ezekről bronzkori, kelta (?), szarmata, Árpád-kori és középkori kerámiaanyagot gyűjtöttünk.

A lelőhelyek közül kiemelkedik a Ház-földi-dűlő I. lh., ahonnan a kora bronzkori harangedényes kultúra anyaga került elő. Jelenlegi ismereteink szerint ez a lelőhely a harangedényes kultúra legdélebbi előfordulása a Csepel-szigeten.

Munkatárs: Kovács Dömötör régésztechnikus.

FARKAS ZOLTÁN – KALÁCSKA RÓBERT – PATAY RÓBERT

223. Szirmabesenyő határa (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Ge?

Pusztai Imre önkéntes gyűjtőmunkájának köszönhető az alábbi lelőhelyek megismerése.

Köteles (KÖH 85197): A lelőhely a település határáról DK-re, a Sajó bal partjától mintegy 1,5 km-re, a bejelentés alapján a szántásrét közepén található kis domb. Az előkerült telep a középső neolitikum (bükki kultúra) és császárkori germán(?) idősakra keltezhető. Kiterjedése pontosan nem adható meg.

Tamáská (KÖH 85195): A település határáról K-re, a Kis-Sajó jobb partjától mintegy 460 m-re található. Az előkerült telep a neolitikum időszakára tehető. Kiterjedése pontosan nem adható meg.

HAJDÚ MELINDA

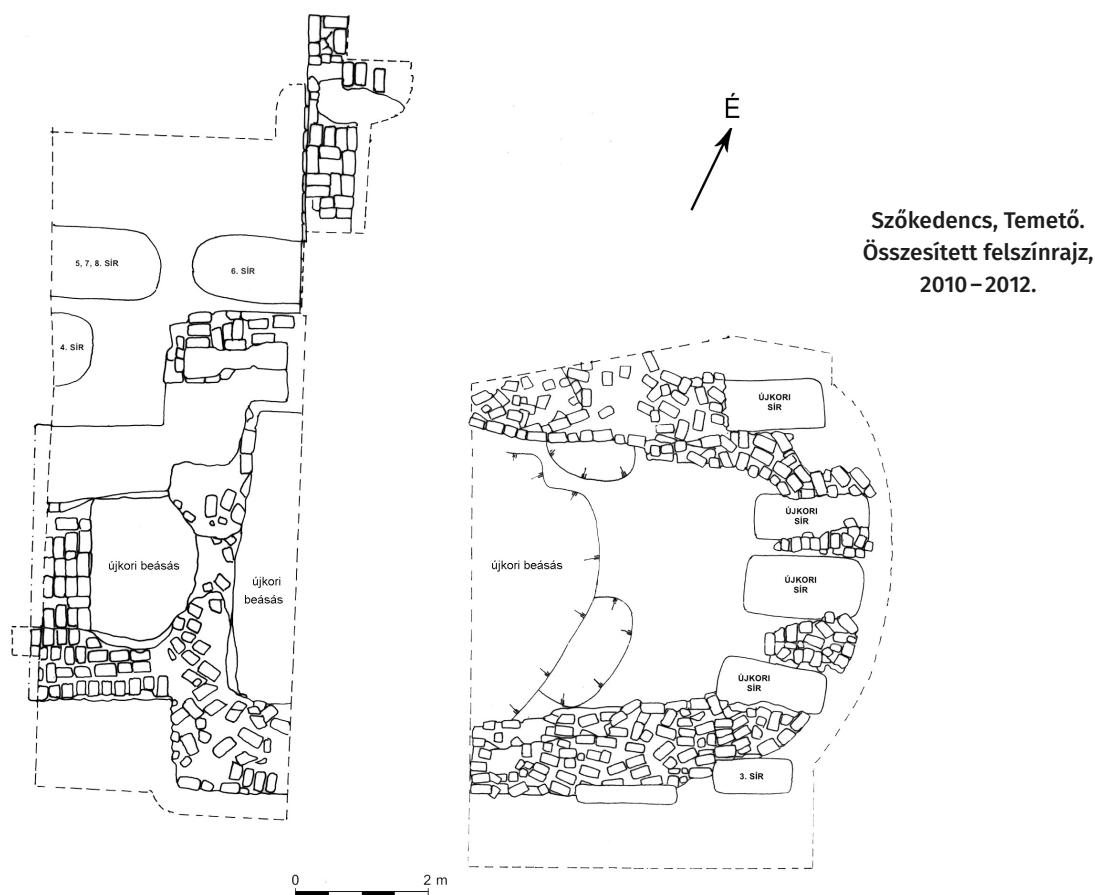
224. Szob, Belterület (MRT 9. k. 26 / 44. lh.; KÖH 11683) (Pest megye) Kk, Kú

Szobon, az Árpád u. 11. szám alatti telken, a Szent László Gimnázium és Diákotthon alagsorának átalakítása kapcsán végzett földmunkák során, 2012 novemberében régészeti objektum nem került elő. A kitermelt földből viszont 14–17. századi, apró, csupán 1–2 cm-es kerámiatöredékek kerültek elő.

BATIZI ZOLTÁN

225. Szob, Közúzó (MRT 9. k. 26 / 27. lh.; KÖH 11666) (Pest megye) R, B, LT

A szakirodalomból ismert lelőhely Szob belterület Ny-i szélén, az országút és az Ipoly közötti alacsony teraszon található. Az 1870-es évek vasútépítéseitől kezdődően számos rézkori, bronzkori és kelta temetkezés, illetve teleplelet került napvilágra ezen a területen, főleg a 20. század első felében, a közúzó telep létesítése során. A lelőhely területén korábban végzett nagyszabású tereprendeázések felvetik annak lehetőségét, hogy a régészeti értékek itt teljesen megsemmisültek, azonban Horváth A. János eredeti feljegyzéseit áttanulmányozva logikusnak tűnik, hogy lehetnek még érintetlen, vagy kevésbé bolygatott részek, vagyis további leletek előkerülése várható. A helyszíni szemrevételezés alapján úgy tűnik, az igazgatósági épület környékén megmaradt az eredeti talajszint, amely az Ipolyhoz közeledvén szintén feltételezhető. A korábbi tereprendeázés láthatóan az egykori „domb tetejére”, annak elpaniózására, továbbá

Szökedencs, Temető.
Összesített felszínrajz,
2010–2012.

a vasúti sínek lefektetésére irányult. A fennálló régészeti érintettség a kerítésen kívüli árokban található kerámiatöredékek alapján is igazolt, de a felszíni régészeti megfigyelés a beépítettség miatt nem lehetséges. A bolygatás mértékének megállapítására régészeti feltárás szükséges.

TANKÓ KÁROLY

226. Szögliget, Szádvár (KÖH 16815)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Kk, Kú

A Szádvárért Baráti Kör kezdeményezésére, valamint sikeres műemlékvédelmi pályázatának köszönhetően, 2012. július és augusztus hónapokban ismét lehetőségünk nyílt tervsátás folytatására megyénk legnagyobb alapterületű várának területén.

Ennek során a belső vár egyik magasan álló D-i várfalszakaszának környezetében végeztünk kutatást. A K-i végében középkori ablak- vagy lőrésnyílás részleteit, míg Ny-i végében nagy méretű kiszakadást tártunk fel, és ehhez kívülről egy árnyékszékaknát magában hordozó falazat külső és belső oldalán is végeztünk régészeti feltárást. A külső oldal kiromlásának tisztítása közben derült ki, hogy ott egy komoly mértékű, mintegy 4×3 m kiterjedésű, az alapozás aljáig lehatoló sérülés található a várfalban, egy ponton maga a 1,5 m vastag várfal teljesen át is szakadt. A belső oldalon egy, a falhoz utólagosan épített dongaboltozatos pince részleteit tártuk fel. 2012 augusztusában, immár harmadik alkalommal nyílt lehetőségünk egy egyhetes tervsátás folytatására. Az alapvetően a külső vár területén kijelölt kutatási területeken számos érdekes építészeti

elem, valamint tárgyi emlék került felszínre. A főkapu melletti épület kutatására kijelölt területen feltártuk a kései, 17. századi kapuépítmény belső falát, alapozását, valamint egy eddig még csak részleteiben értelmezhető nyílást is. A várudvar területén, a D-i várfalhoz kapcsolódóan egy újabb cserépkályha alapozásának maradványaira bukkantunk, melynek környezetéből szép számban kerültek elő, elsősorban 16–17. századi kerámiák, kályhacsempék, egyéb használati tárgyak. A várudvaron nyitott kutatóárkok feltöltési rétegeiből késő középkori, a sziklák közeiből őskori (bükki kultúra) leletanyag került felszínre.

GÁL VIKTOR

227. Szökedencs, Temető (KÖH 46613)

(Somogy megye) Á, Kk, Kú, Ú

Szökedencs község Somogy megye Ny-i részén, a zalai megye-határhoz közel, Marcalitól 12 km-re, Ny-ra található. A mai településtől nagyjából 800 m-re, K-re van a temetője, ahol egykor a falu temploma is állt. A település a budai káptalan birtoka volt, de világi birtokosai is ismertek. A templom első említése 1332-ben, a pápai tizedjegyzékben történik. A török alatt pusztult el.

Az épület kutatható részeinek feltárását 2010-ben kezdtük el.⁵⁷ A munkálatok megkezdése a temetőben álló, egykor a templom mellé ültetett 700 éves hársfa megvédésére irányuló mun-

57 RKM 2010, 372–373.